

Kate Morton: Talon järven rannalla

Salaisuudet eivät anna rauhaa – PIRJO KANTOJÄRVI

(26.11.2017)

Menneisyyttä on vaikeaa jättää taakseen ja unohtaa. Kate Mortonin *Talon järven rannalla* (Bazar 2017) on kertomus vanhemmista lapsineen sekä salaisuuksista, uhrauksista ja pyrkimyksestä selvittää totuus. Eletty elämä on jättänyt jälkensä teoksen henkilöihin ja ohjaa heidän valintojaan vielä vuosikymmeniä myöhemmin. Vaikka he ovat perustelleet ratkaisujaan mahdollisimman hyvin itselleen, joutuvat he edelleen pohtimaan, tekivätkö sittenkään oikein. Moni henkilö on luullut tunteneensa läheisensä hyvin ja sen vuoksi yllättyy vaiettujen tapahtumien tullessa ilmi.

Romaani sijoittuu pääasiassa Cornwalliin Englannissa. Tarina risteilee 1900-luvun alun vuosissa ennen ja jälkeen ensimmäisen maailmansodan sekä vuodessa 2003. Tapahtumia seurataan useiden henkilöiden kautta. Tärkeimpinä heistä ovat työstään lomalle joutunut poliisi Sadie Sparrow, menestynyt rikoskirjailija Alice Edevane sekä 1900-luvun alussa yläluokkaista elämää viettävä Eleanor Edevane. Jokainen heistä joutuu tekemään vaikeita päätöksiä elämässään.

Menetetyt läheiset säilyvät muistoissa

”Talo olisi saattanut vaipua kokonaan unohduksiin, ellei siihen olisi liittynyt tarinaa, pienen pojan hirvittävää katoamista. Ajan mittaan tämä hirvittävä tapahtuma oli moneen kertaan uudelleen kerrottuna kypsytynyt kansan suussa saduksi kadonneesta pikkupojasta ja ikuiseen uneen vaivutetusta talosta, joka pidatti henkeään villiintyneen puutarhan kasvaessa sen ympärille.” (Morton 2017, 163.)

Edevanen perheen nuorin lapsi Theo katoaa kotoaan Loannethin kartanosta juhannusjuhlien aikaan vuonna 1933. Vuosien tutkimuksista huolimatta poikaa ei löydetä. Selvittämättömäksi jäänyt tapaus jättää jälkensä sekä vanhempiin että kolmeen siskokseen.

Vuonna 2003 Sadie Sparrow on tutkinut tapausta, jossa äiti on hylännyt pienen tyttärensä ja kadonnut. Sadie on varma, etteivät he tiedä koko totuutta tapahtumista. Samanaikaisesti hänen mieltään vaivaa yllättäen saapunut kirje, joka on palauttanut mieleen kipeitä muistoja. Lopulta Sadie joutuu ottamaan lomaa työstään vasten omaa tahtoaan. Cornwallissa, isoisänsä Bertien luona, hän tutustuu hylättyyn Loeannethin kartanoon ja päättää selvittää, mitä Theolle tapahtui.

Kun Sadien tutkimukset käynnistyvät Cornwallissa, kirjoittaa kuuluisa rikoskirjailija Alice Edevane Lontoossa jälleen uutta teostaan. Hän on ollut hiljaa menneisyydestään ja vältellyt kertomasta liikaa elämästään ulkopuolisille. Siitä huolimatta pikkuveljen katoamiseen liittyvät yksityiskohdat nousevat mieleen, varsinkin kun Sadie ottaa häneen yhteyttä. Alicen on pakko kohdata ne muistot, jotka hän on halunnut unohtaa.

Ennen suuresti rakastetun, mutta sittemmin hylätyn kartanon sisälleen kätkemä mysteeri ei ole helposti ratkaistavissa. Useilla henkilöillä on ollut tilaisuus vaikuttaa Theon kohtaloon. Katoamishetkellä puutarha oli täynnä juhlavieraita. Koko perhe eli isä Anthony, äiti Eleanor, lapset Deborah, Alice ja Clementine sekä isoäiti Constance olivat paikalla. Samoin perheen menneisyyteen oleellisesti liittynyt kirjailija Daffyd Llewellyn vietti aikaansa kartanossa. Sadie ei voi myöskään sulkea epäiltyjen joukoista pois palvelijoita, niin lastenhoitajia kuin talossa tai puutarhassa työskenteleviä henkilöitä. Motiiveja mahdollisille tapahtumille on useita ja siten syyllisiäkin.

Kerrotun elämän kohtaaminen

Yhtenä teoksen teemana on vanhempien ja lasten välinen suhde kaikessa monimutkaisuudessaan. Molempien on vaikea ymmärtää toistensa ratkaisuja. Heillä on omat elämänsä, eikä sisimpäänsä ole helppoa avata muille, varsinkaan silloin, kun haluaa varjella läheisiään vaikeilta asioilta. Myös omaksutut, ulkopuoleltakin asetetut roolit pakottavat pysymään tietyissä käyttäytymistavoissa. Esimerkiksi Alice ei tunne äitiään Eleanoria sellaisena, joka hän oli nuorena tai aikaan, jolloin Alice oli vielä pieni lapsi. Alicelle äiti on henkilö, joka määräälee, eikä ole niin hauska kuin isä. Eleanor taas kokee hetkittäin olevansa edelleen samanlainen kuin vuosikymmeniä aiemmin, vaikka elämän eteen tuomat haasteet ovat vaikuttaneet hänen käytökseensä.

"Hän oli sanonut tytöille menevänsä ompelijalle Mayfairiin, ja tytöt olivat uskoneet, koska sellaisena ihmisenä he häntä pitivät. Äitinä. He eivät muistaneet elämänsä varhaisia vuosia, joina Anthony oli ollut poissa sodassa ja hän oli ollut yksin lasten kanssa Loeannethissa. Aikaa jonka he olivat viettäneet tutkimalla tilan maita yhdessä, tarinoita joita Eleanor oli kertonut heille, salaisia paikkoja jotka hän oli heille näyttänyt. Eleanorissa oli niin paljon eri puolia, joita hänen

tyttärensä eivät tunteneet. Toisinaan hän otti ne puolet esiin ja tarkasteli niitä joka puolelta ikään kuin ne olisivat kallisarvoisia aitoja helmiä, ja sitten hän paketoi ne uudelleen ja kätki ne turvallisesti näkymättömiin. Hän ei ikinä paljastaisi niitä kenellekään, sillä silloin olisi selitettävä, miksi hän oli muuttanut.” (Morton 2017, 375.)

Oleellisena osana kertomusta on menneisyyden vaikutus päätöstentekoon. Useat eri henkilöt yrittävät selvittää, ovatko he toimineet oikein suhteessa läheisiinsä ja millainen hinta tehdyistä ratkaisuista on täytynyt maksaa. 1900-luvun alussa eläneille ensimmäinen maailmansota on muuttanut kaiken. Menneisiin ilon ja onnen vuosiin ei ole ollut mahdollista palata takaisin. Ristiriitaiset tunteet eivät ole vieraita myöskään henkilöille, jotka elävät vuotta 2003. Monet henkilöt ovat säilöneet sisimpäänsä pelkoa, syyllisyyttä, katkeruutta ja vihaa sekä pettymyksiä. Elämän kohtalot ovat osoittaneet, ettei aina ole mahdollista tehdä kaikkien kannalta hyviä ratkaisuja.

Henkilöiden lisäksi myös tapahtumaympäristöllä on oma tärkeä roolinsa teoksen juonessa. Paikka toimii menneisyyden säilyttäjänä ja muistojen herättäjänä. Ympäristöstä voi etsiä myös vihjeitä aiemmista tapahtumista. Henkilöille merkitykselliset paikat, kuten Loanneth, kertovat omaa tarinaansa ja toimivat inspiraationa uusille kertomuksille.

”Toisinaan Alice näki kaupungin mielessään karttana, johon oli pistetty neuloja kaikkiiin niihin paikkoihin, joihin hänellä oli jonkinlainen yhteys. Kartta oli kokonaan neulojen peitossa, päällekkäinkin niitä oli. Oli mahtavaa, että oli saanut viettää suurimman osan elämänsä yhdessä ja samassa paikassa. Silloin syntyi lukemattomia muistoja, jotka pakkautuivat mieleen kerroksittain, ja maantieteelliset paikat määrittyivät niiden mukaan. Paikan merkitys oli Alicen kokemusmaailmassa niin tärkeä, että hän joskus ihmetteli, miten paimentolaiskansat pystyivät mittaamaan ajan kulumista. Kuinka paimentolaiset seurasivat ja mittasivat edistymistä, kun vertauskohtana ei ollut heitä suurempaa ja pysyvämpää vakiota? Ehkä he eivät mitanneetkaan. Ehkä he olivat onnellisempia juuri sen vuoksi.” (Morton 2017, 318.)

Alice on kirjoittanut oman nimensä lapsuudenkotinsa ympäristöön kuin merkiten paikan omakseen. Hän ei kuitenkaan ole ainoa henkilö, joka on tallentanut muistiin asioita ja luonut teksteillään jotain uutta. Lastenkirja ja dekkarit, päiväkirjat ja kirjeet sekä muutkin teoksessa esiintyvät tekstinlajit kuvaavat hyvin sitä, miten eri tavoin kirjoittaminen on voinut olla merkittävä osa eri henkilöiden elämää. Tekstien avulla on keskusteltu, pohdittu ratkaisuja, ilmaistu tunteita ja etsitty vastauksia. Niillä on voitu tavoitella jopa edesmenneitäkin.

”’Sitä minä en käsitä’, Sadie sanoi yhtä lailla itselleen kuin muillekin, ’miksi kukaan säilyttää tällaisen kirjeen. Voihan sitä kirjoittaa hetken huumassa, mutta että säilyttää kirjettä loputtomiin...’ Sadie pudisti päätään. [–]

Alicen kasvoille nousi hymy, ja hän näytti taas enemmän omalta itseltään. ’Sanotte noin vain siksi, että ette itse ole kirjeitä kirjoittavaa tyyppiä. Jos olisitte, tietäisitte, ettei kirjailija milloinkaan tuhoa työtään, vaikka pelkäisikin sisällön saattavan hänet hankalaan tilanteeseen.’” (Morton 2017, 571.)

Erytisesti Alicen kautta teos käsittelee myös luovan kirjoittamisen prosesseja. Daffyd Llewellynin kirja Eleanorista ja kartanosta sekä Alicen dekkarit vaikuttavat lukijoihinsa. Teksteistä etsitään vastauksia siihen, kuinka paljon fiktio on voinut pohjautua todellisiin tapahtumiin. Samalla joudutaan miettimään, onko keksityillä tarinoilla voinut olla vaikutusta henkilöiden tekoihin. Myös Sadien rikostutkimuksista käy ilmi, kuinka tärkeää on kyetä kuvittelemaan ratkaistavana oleviin tapauksiin mahdollisimman monenlaisia käänteitä.

”Kaikki perheet koostuivat omista tarinoistaan, mutta tuntui siltä, että hänen perheessään tarinoita kerrottiin enemmän ja useampaan kertaan kuin monissa muissa. Ensinnäkin heitä oli monta, ja kaikki puhuivat ja kirjoittivat ja ihmettelivät mielellään. Loannethin talolla oli rikas historia, ja siellä asuneina he olivat väistämättä rakentaneet omankin elämänsä tarinoista. Yhtä tärkeää kappaletta perheen historiasta ei kuitenkaan koskaan kerrottu.” (Morton 2017, 429.)

Mortonin romaanin henkilöt ovat kertoneet itselleen elämästään tietynlaista tarinaa, mutta todellisuus pakottaa heidät tarkastelemaan tuota kertomustaan uudelleen. Joskus eri henkilöiden näkemykset tapahtumista eroavat merkittävästi toisistaan. Kun erilaiset tarinat lopulta kohtaavat, voi menneisyyskin muuttua nykyhetkestä käsin.

Johtolankojen etsintää tarinoiden runsaudesta

”Hän oli vasta äskettäin oivaltanut (oivallus oli seurausta hänen uudesta pakkomielleestään Agatha Christien teoksiin), että aikaisemmista tarinanaiheista oli puuttunut arvoitus, mutkikas ja monipolvinen tapahtumaketju, jonka tarkoituksena oli johtaa harhaan ja hämmentää lukijoita. Ja rikos. Alice oli tullut siihen tulokseen, että täydellisen romaanin avain oli tarinan kietominen rikoksen ratkaisun ympärille. Lukija oli harhautettava luulemaan jotain sillä välin kun kirjailija tekikin iloisesti jotain ihan muuta.” (Morton 2017, 330.)

Talo järven rannalla -romaanin kerronta liikkuu sujuvasti eri vuosien ja eri henkilöiden välillä. Vähitellen tapahtumat kytkeytyvät toisiinsa, minkä seurauksena lukija pääsee miettimään vaihtoehtoisia ratkaisuja mysteereihin. Salaisuuksien verhoa raotetaan sopivasti teoksen edetessä ja yllättäviäkin

käänteitä riittää joidenkin tutunomaisten ratkaisujen rinnalla. Tarkkaavainen lukija voikin ilahtua, kun on onnistunut poimimaan oikeat vihjeet runsaan kerronnan keskeltä.

Teos on ennen kaikkea vahvojen naisten kuvaus, mutta myös miehet joutuvat kohtaamaan menneisyytensä haamuja. Vaikka eletään eri aikakausia, henkilöiden ongelmat ovat vuosista riippumatta samoja. Mitä on valmis uhraamaan läheistensä hyvinvoinnin vuoksi? Mitkä salaisuudet ja lupaukset ovat sellaisia, että ne kannattaa säilyttää? Kuinka elää syyllisyyden kanssa? Morton tavoittaa teoksessaan onnistuneesti sen, miten erilaisina henkilöt näyttäytyvät itselleen ja miten toisille. Erityisesti Alicesta ja Eleanorista muodostuu monipuolisin kokonaiskuva. Vaikka Sadiella on myös tapahtumarikas elämä, jää hän edellä mainittuja henkilöitä etäisemmäksi. Syynä siihen voi olla se, ettei Sadieta nähdä samalla tavoin monen eri ajan ja henkilöiden lävitse. Sadien kautta lukijan on kuitenkin helppo tarkastella tapahtumia sekä pohtia motiiveja ja etsiä johtolankoja.

Cornwallissa sijaitseva kartano lähiympäristöineen, yläluokkainen elämä juhlineen, velvollisuuksineen ja palvelijoineen sekä ensimmäinen maailmansota ja sen jälkivaikutukset vievät mukanaan menneeseen. Vuosi 2003 toimii sille hyvänä vastapainona ja saa pohtimaan tapahtumia nykyhetken näkökulmasta. Teoksen kerronta on mukaansatempaavaa ja monet lukujen väliset siirtymät voi nähdä mielessään jopa lähes elokuvallisina hetkinä. Jotkut romaanin ratkaisuista tuntuvat nojaavan hieman liikaa sattumaan, mutta muuten kertomus sisältää taidokkaita juonellisia koukkuja, jotka pitävät otteessaan. Laajasta sivumäärästään ja synkistäkin aiheistaan huolimatta teos on kevyttä ja viihdyttävää luettavaa. Ennen kaikkea Mortonin *Talo järven rannalla* on kiinnostava sukellus kirjoittamiseen ja rikosten selvittämiseen sekä 1900-luvun alun vuosikymmeniin ja salaisuuksiin, jotka odottavat paljastumistaan. Kate Morton: *Talo järven rannalla*. (The Lake House) Suom. Hilikka Pekkanen. Bazar 2017. 671 s.